

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 26 juni 2013

Mål nr

T 162-11

KLAGANDE

Asistan Turistik Ticaret Ltd STI
Atatürk Cad. Baboglou Apt. 81/1
TR-07400 Alanya
Turkiet

Ombud: Advokat UH

MOTPART

Kuoni Nordic AB, 556306-1653
Box 45439
104 31 Stockholm

Ombud: Advokat SB

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2010-12-10 i mål T 8976-09

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Asistan Turistik Ticaret Ltd STI ska ersätta Kuoni Nordic AB för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 439 834 kr, varav 380 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Asistan Turistik Ticaret Ltd STI har yrkat att Högsta domstolen ska, med ändring av hovrättens dom, fastställa tingsrättens dom och befria bolaget från skyldigheten att ersätta Kuoni Nordic AB:s rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Kuoni Nordic AB har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med den begränsningen att hovrättens bedömning, att det s.k. treårsavtalet ingicks i Berlin den 4 mars 2001 och att Asistan Turistik Ticaret Ltd STI:s ställföreträdare då kände till att Kuoni Scandinavia Aktiebolag hade förvärvat Apollo Resor AB, står fast.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Researrangören Apollo Resor AB anlidade under åren 1996–2002 det turkiska företaget Asistan Turistik Ticaret Ltd STI som agent (samarbetspart) på Apollos resmål i Turkiet. Samarbetet innebar att Asistan hade ensamrätt att utföra olika tjänster åt Apollo, främst att ordna busstransporter och utflykter. Asistan biträdde också Apollo vid hotellförhandlingar och kontakter med myndigheter och andra. Parternas mellanhavanden reglerades först av ett kortfattat tillsvidareavtal från mars 1996. Detta ersattes i juli 2000 av ett nytt avtal (ettårsavtalet), som började gälla den 1 januari 2001 och som avsåg säsongen 2001. I avtalet angavs att det förlängdes med ett år i taget, om inte uppsägning skedde före den 15 maj.
2. Apollo hade på sina resmål avtal med ett antal hotell. Avtalen ingicks av särskild personal från Apollo, s.k. kontraktörer, på formulär upprättade av Apollo. Asistans avtal med Apollo år 1996 var för Apollos del undertecknat av den kontraktör som då var ansvarig för resmålen i Turkiet. Ettårsavtalet undertecknades av en annan kontraktör, BÖ, som då hade övertagit ansvaret för verksamheten där. BÖ var vid den tidpunkten formellt anställd som verkställande direktör i Apollos dotterbolag, Free Time Holidays AB, även om hans arbetsuppgifter till stor del avsåg Apollos verksamhet.
3. Sedan den schweiziska Kuoni-koncernen hade förvärvat en betydande minoritetspost i Apollo år 2000 påbörjades planering för en samordning av verksamheterna i Apollo och i Kuonis danska dotterbolag, som också arrangerade resor till Turkiet. I januari 2001 blev Apollo ett helägt dotterbolag

till Kuoni, och en ny verkställande direktör tillsattes. Apollo bytte senare firma till Kuoni Scandinavia AB. Bolagets firma är numera Kuoni Nordic AB.

4. I mars 2001 undertecknades ett nytt avtal, treårsavtalet, som enligt villkoren skulle ersätta ettårsavtalet. Det nya avtalet innehöll till stor del samma bestämmelser som ettårsavtalet. En förändring var dock att det nya avtalet gällde för tre säsonger, 2002–2004. Avtalet innehöll också en klausul om att Apollo, med hänvisning till att Asistan skulle utöka sin verksamhet för att kunna utföra de tjänster som Apollo begärde, vid en förtida uppsägning skulle ersätta Asistan för förluster.

5. BÖ undertecknade treårsavtalet för Apollo. Han angavs i avtalet som ”Product Manager”, en titel som även hade använts i ettårsavtalet. BÖ var vid denna tid fortfarande anställd i Free Time-bolaget. Hans anställning överfördes på hösten 2001 till Apollo. I januari 2002 upphörde hans anställning i Apollo.

6. På våren 2002 beslutade Apollo, då under sin nya firma Kuoni Scandinavia, att säga upp ettårsavtalet. I samband med uppsägningen uppkom tvist om giltigheten av treårsavtalet. Kuoni Scandinavia invände att BÖ hade saknat såväl behörighet som befogenhet att ingå avtalet. Bolaget förklarade att man inte tidigare hade känt till avtalet. Senare tecknade Kuoni Scandinavia ett nytt agentavtal för den turkiska marknaden med det företag som Kuoni-koncernens danska dotterbolag hade anlitat tidigare. Asistan har i målet yrkat skadestånd avseende förluster under åren 2003 och 2004.

Frågan i målet

7. Målet rör i första hand frågan om Apollo blev bundet av treårsavtalet.

Om fullmaktsförhållanden

8. Tvisten gäller om en person knuten till ett svenskt bolag har haft rätt att med ett turkiskt bolag ingå ett avtal i Tyskland avseende parternas mellanhanden i Turkiet. Parterna har fört sin talan med utgångspunkt från att svensk rätt är tillämplig. Tvisten bör därför prövas enligt svensk rätt (jfr NJA 1977 s. 92).

9. BÖ var inte firmatecknare och han hade inte heller något uppdrag från behörig företrädare att ingå treårsavtalet. Asistan har hävdats att behörighet däremot skulle föreligga genom någon av fullmaktstyperna ställningsfullmakt, toleransfullmakt eller kombinationsfullmakt.

10. Ställningsfullmakt grundas enligt 10 § andra stycket avtalslagen på att någon genom ett avtal, ofta ett anställningsavtal, har fått en ställning som enligt lag eller sedvänja ger behörighet att handla på någon annans vägnar. I rättsfallen NJA 2001 s. 191 I och II ansågs ställningsfullmakt föreligga på grund av sedvänja inom den aktuella branschen.

11. Toleransfullmakt anses i den juridiska litteraturen uppkomma genom att huvudmannen under en avsevärd tid eller vid upprepade tillfällen låter en person rättshandla för sin räkning utan att ingripa mot detta. Huvudmannen anses då genom sitt agerande, eller underlåtenhet att agera, ha godtagit att bli bunden. Kombinationsfullmakt kännetecknas av att omständigheterna i det enskilda fallet motiverar att huvudmannen blir ansvarig för någon annans agerande i en avtalssituation, utan att det finns någon sedvänja eller något upprepat handlande. (Se Axel Adlercreutz och Lars Gorton, *Avtalsrätt I*, 13 uppl. 2011, s. 192 ff. och Rolf Dotevall och Kurt Grönfors, *Avtalslagen En kommentar*, 4 uppl. 2010, s. 129 ff.)

12. Den som skapar en befogad tillit hos någon annan, om att han företräds av en behörig person i en viss avtalssituation, kan alltså bli bunden av personens handlande. Detta är en princip som gäller även i andra rättssystem och som avspeglas i olika internationella rättssammanställningar (jfr t.ex. Art.-II.-6:103 (3) Draft Common Frame of Reference). Avgörande är de yttre förhållanden som härrör från huvudmannen och som tredje man har kunnat iaktta (jfr Adlercreutz och Gorton, a.a., s. 172). Vid bedömningen av om tredje man har kunnat hysa en befogad tillit i fråga om att det fanns en behörighet, får hänsyn tas till bl.a. vilket slags avtal det rör sig om, vilken verksamhet det gäller, hur vanligt förekommande avtalstypen är och vilka åtaganden avtalet innebär.

Bedömningen i detta fall

13. Som domstolarna funnit har Asistan inte visat att det föreligger någon sådan sedvänja i resebranschen som har kunnat grunda ställningsfullmakt enligt 10 § andra stycket avtalslagen för BÖ att ingå treårsavtalet.

14. Vid tidpunkten för avtalet i mars 2001 var BÖ anställd som verkställande direktör i Free Time-bolaget. Något skriftligt avtal som knöt honom till Apollo förelåg inte, men han var inordnad i Apollos organisation och var direkt underställd Apollos verkställande direktör. BÖ hade sedan år 1999 ingått ett stort antal hotellavtal för Free Time-bolagets eller Apollos räkning, varvid något av Apollos standardformulär hade använts. Ett hotellavtal kunde vara flerårigt och nominellt omfatta belopp på flera miljoner kronor. Reellt sett var emellertid den ekonomiska exponeringen för Apollo begränsad, eftersom bolaget med kort varsel kunde säga upp de avtal, som innebar en betalningsförpliktelse, utan ersättningskyldighet. Mot bakgrund av vad som förekommit i målet står det klart att BÖ hade rätt att ingå hotellavtal för Apollo.

15. Agentavtal var av en annan art än hotellavtal, bl.a. genom att agenten i flera hänseenden skulle agera som researrangörens samarbetspart och därmed intog en förtroendeställning. I Turkiet hade Apollo endast en agent, Asistan, som hade ensamrätt. Före treårsavtalet hade Apollo och Asistan samarbetat i fem år, först genom det kortfattade avtalet från år 1996 som hade gällt tills vidare och därefter genom ettårsavtalet.

16. När treårsavtalet ingicks förblev villkoren om ersättningsnivåer för utförda tjänster i och för sig oförändrade. En väsentlig förändring från ettårsavtalet var emellertid att avtalstiden blev avsevärt längre. Det är tydligt att detta i första hand låg i Asistans intresse. Även klausulen om ersättningskyldighet tillkom i Asistans intresse; hänvisningarna till Asistans motiv för kommande investeringar innebar en ökad riskexponering för Apollo i en framtida tvist om skadestånd. Det har inte visats att treårsavtalet medförde några beaktansvärda förbättringar för Apollo. Sammantaget får treårsavtalet anses ha medfört en icke obetydlig försämring av Apollos avtalssituation.

17. Därtill kommer att Asistan vid avtalsingåendet kände till att Apollo efter ett ägarbyte ingick i Kuoni-koncernen. Det danska bolag som ingick i koncernen anlidade en annan agent i Turkiet. Det framgår av BÖs vittnesmål att Asistan hyste oro inför framtiden och därför väckte frågan om ett treårsavtal. Asistan måste således ha insett att det var sannolikt att man inom koncernen skulle se över agentfrågan och att förutsättningarna för Apollos verksamhet i Turkiet alltså hade förändrats. Mot denna bakgrund har det funnits anledning för Asistan att känna beaktansvärd osäkerhet om BÖ hade rätt att ingå treårsavtalet.

18. Omständigheterna har sammantagna varit sådana att Asistan inte har kunnat hysa befogad tillit i fråga om att BÖ hade rätt att ingå treårsavtalet. Någon avtalsbundenhet har därför inte uppkommit för Apollo.

19. Detta innebär att Asistans talan ska ogillas och hovrättens domslut fastställas. Vid denna utgång ska Asistan ersätta Kuoni Nordic för rättegångskostnad i Högsta domstolen. Yrkat belopp får anses skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Kerstin Calissendorff, Lena Moore, Martin Borgeke, Dag Mattsson och Lars Edlund (referent)
Föredragande: Administrativa juristen Alexander Nilsson